

rerstand in ihrem Verhältnis zum Staat und zur geistigen Kultur» (Braunschweig, 1904. 31. l.) maguknak a tanároknak szellemi, erkölcsi és anyagi érdekei mellett emel szót, egyben figyelmeztetvén őket arra, hogy hivatásuknak jelentőségét és tekintélyét inkább tudományos téren keressék, mint az állami alkalmazottaknak rangsorában. *Tertsch* (Trieszt) az utasítások kapcsán részletesen kifejti, hogy hogyan lehetne az osztrák reáliskolák hetedik osztályában az ásványtant s különösen a kristálytant jobban megkedveltetni s sikeresebben tanítani. Az ismertetések rovatából kiemeljük az orosz Manacéine aszszony «A szellemi túlterhelés a modern kulturában» című művének német fordítását (Lipscse, Barth, 1905, 200. l.), mely függelékben az iskolai túlterheléssel is foglalkozik. A folyóiratok szemléje mind terjedelmesebbé lesz. — *Bechtel* részletes s a tárgy alapos ismeretéről tanúskodó cikket kezd «A francia helyesírás egyszerűsítéséről», melyben kritikailag ismerteti annak a bizottságnak jelentését, melyet a francia kultuszminiszter ebben az egész nemzetet foglalkoztató ügyben még 1903-ban kiküldött. Már is látszik, hogy ez a bizottság, mint az *Académie Française* képviselője ellentétbe helyezkedett a művelt francia közvéleménnyel. «Az indukció alkalmazásának egy esete az elemi mértanban» címe egy derék kísérletezésnek, melynek szerzője *Faragó András*, a soproni áll. főreáliskola tanára. — Az osztrák kultuszminiszternek 1906. febr. 5-én kelt rendelete a végleges középiskolai tornatanítók köteles heti óraszámát 24-ben állapítja meg (nálunk 18.). Az irattárban «Zur ungarischen Schulgesetzgebung» *kf.* kommentár kíséretében közli a középiskolákra vonatkozó újabb miniszteri rendeleteket (alkohol elleni mozgalom, érettségi rendelet).

kf.

*

Revue internationale de l'Enseignement. 26. évf. 1906.

1. sz. (1906 jan. 15.). «Mes débuts dans l'enseignement» cím alatt *L. Leger* beszéli el, mily nehézségekkel kellett megküzdenie tanári pályája kezdetén. 1863. végezte el tanulmányait és a doktori címet akarta megszerezni. Az orosz és lengyel irodalom felé fordult figyelme, a tudományos körök közönyt és tudatlanságot tanusítottak tanulmányaival szemben. A pánszlávizmus veszedelmétől féltették Franciaországot, a szláv irodalmakat egy csoportba, egy név alá foglalták, hogy az orosz jelentőségét csökkentsék. *L.* megsejtette és nyíltan kimondta a németek részéről fenyegető veszedelmet és a nehézségek elől meg nem hátrálva, szigorlatot tett; a Sorbonne-on kívül megkezdett előadásokat később a legnagyobb siker koronázta. Ma orosz tanszék van a keleti nyelvek főiskoláján, a párisi és lillei böl-

csészeti karon. Tanítványa volt Rambaud, Hamnant, aki az 1902—1903. tanév óta a párisi egyetemen az orosz irodalom tanára. 1868-ban a Saint-Michel boulevard-on járt Sayonsnal, a magyar történelem kiváló ismerőjével és egy középiskolai tanárral találkoztak, aki így szólt: «Íme a két magyar!» Ha a szlávokat, magyarokat, románokat akkor egy kalap alá vették, ma már a magyart is külön népnek tekintik, mióta a Sorbonne falai közt magyar irodalmi előadások folynak.

Massé képviselő közölte a költségvetési bizottság jelentését a francia közoktatásügyi miniszterium 1906. évi költségvetéséről. A fontosabb adatok közül kiemelendők: középponti igazgatás 1.073.860 fr., dologi kiadás 157,940 fr., nyomtatványok 112,700 fr., múzeumok, könyvtárak 54,750 fr., tudósok és írók támogatására 172,000 fr., közoktatásügyi tanács és főigazgatók 338,000 fr., szabadságolások, áthelyezések 30,500 fr. A főigazgatóságok tételénél összegezi az intézmény fogyatékosága ellen emelt vádakát: a rövid látogatás a tanárok működéséről hiányos képet ad, az igazgatóktól részreahajló információkat nyernek, az idegen szak iránt kevés érdeklődést tanúsítanak, ha általánuk kimerült, visszatérnek Párisba és az iskolák egy részét nem látogatják. Orvosszerű szabadjegyet, számuk szaporítását, egyetemi vagy doktorátust tett középiskolai tanároknak szakfelügyelettel való megbízatását, a látogatás céljának pontos kitűzését jelöli ki. Nálunk ugyanezek a panaszok hangzottak el és ma is jogosultak, habár az ajánlott újítások egy része már rég megvalósult. Nem az intézményekben, hanem a személyekben kell a baj okát keresnünk: ezt az igazságot kevesen merik hangoztatni. — A főiskolák, egyetemek tételénél előadó kiemeli azok alkalmazkodását az egyes vidékek szellemi és anyagi szükségleteihez, amit egyetemeink csekély száma és az erős középpontosító törekvés nálunk kizár. A főiskolák és tudományos intézetek költségvetését itt mellőzzük és a középiskolák tételeire térünk. Általános kiadások 137,000 fr., újjá szervezett lycée-k 6.786,500 fr., tanárok fizetési pótléka 4.501,100 fr., collège-k 3.423,000 fr., azok tanárainak pótléka 1.923,200 fr., leány-lycée-k 1.270,000 fr., collège-k 514,925 fr., tanáraik pótléka 490,000 fr., szervezendő új tanfolyamok 331,050 fr., ösztöndíjak 2.777,000 fr., tanárok gyermekeinek tandíjmentessége 1.625,000 fr. A középiskolák költségvetésének összege 25.147,275 fr. — Az elemi iskolák költségvetésének ismertetése más alkalomra marad.

2. sz. (1906 febr. 15.) *Girard* Paul, akit az École Normale-tól a Collège de France-hoz helyeztek át, 1905 dec. 2. tartott megnyitó előadásában a görög eposz eredetéről értekezett. Az Ilias és az Odyssea kifejlett civilizáció termékei. Erre utalnak a velük egykorú műemlékek. Apró néptörzsek élete és küzdelme tükröződik bennök és a

tartalom egyes dalokból való kialakulásra mutat (következetlenség az időszámításban), habár a formában megvan az egység. Legfőbb érdemek, hogy a görög nép nemzeti tudata ebből a talajból hajtott ki és belőle táplálkozott századokon át. Az előadás ismert igazságokat vonzó formában tárt a hallgatóság elé.

Mornet Dániel érdekes pedagógiai kísérletről számol be: hogyan lehet a középiskolák tanulóit az irodalomtörténet kritikai módszerével megismertetni. Az irodalomtörténet tanítása még nyílt kérdés; az iskola összefüggéstelen adathalmazt, másoktól átvett ítéleteket vagy főületes egyéni benyomásokat nyújt. A kísérlet célja volt tudatos, egyéni ítélet kialakulásának módját néhány órában bemutatni. A rendszer órákon túl terjedő időt használta fel, de elegendő volna két-három órát rászáni. Az irodalomtörténet elmélete helyett a következő szempontokra terjeszkedett ki: 1. A kritikai szöveg megállapítása, példa Villehardouin hat kézírata; 2. a szerzői hitelesség, pld. Voltaire levelei a «Nouvelle Héloïse»-ról, melyeket sokan Ximénésnek tulajdonítottak; 3, az időrend, pld. La Harpe tévedése; 4. a szöveg értelme, pld. a «Misanthrope» tíz sorának magyarázata; 5. a forrás, pld. Régnier szatirái; 6. a szerző életének és környezetének, a hagyománynak befolyása, pld. Rousseau levele d'Alembert-hez; 7. idegen irodalmak kölcsönhatása, pld. Gessner befolyása a francia irodalomra. Minden kérdés a tanulókat problema elé állítja, melyet kézikönyveik segítségével meg nem oldhatnak, a megoldás gyakran a látszattal és a szokásos következtetéssel ellentétbe jut. Ily tanítás első feltétele a tanárok alapos filológiai képzettsége.

Az 1905. évfolyammal kapcsolatban egy svéd kísérletről szólnunk, amely az összehasonlító nyelvészetet viszi be a középiskolába, Mornet viszont az irodalmi kritikát. Az egyetem részéről is több, magasabb ismeretet kívánnak a történelmi és nyelvészeti pályára lépő hallgatótól, habár a hiányt más úton-módon szeretnék pótolni. «*Organisation dans les facultés de lettres d'une année d'études préparatoires d'enseignement supérieur*» a lyoni bölcsészeti kar reformbizottságának indítványa. Két hiányt tapasztalnak a beiratkozó hallgatóknál: 1. a középiskola dogmatikus módszeréről hirtelen át kell térniök a kritikai módszerre, amit meg nem értenek; 2. az általános műveltségük hiányzik ahhoz, hogy termékeny szakképzettséget szerezhethének (ezt különösen azoknak kell megszívlelni, akik a középiskolát szakiskolává kívánják átalakítani és az ott szerzett általános műveltséget számba se veszik). A hiányzó ismereteket egyéves előkészítő tanfolyamon kellene megszerezni, amely kétféle irányulna: 1. a történelmi, filológiai és filozófiai kutatások módszerének, a segéd-eszközök használatának kérdésére; 2. a filozófiai, irodalmi és törté-

nelmi eszmék fejlődésére, a főkérdések és eredmények meghatározására. Mivel a baccalaureát-ra nagyon különböző képzettségű egyének jelentkeznek, az előkészítő tanfolyam egységessé tenné a hallgatók előképzettségét és csak ennek elvégzése után lehetnek ösztöndíjas hallgatók; idővel talán a joghallgatókra is kötelezővé kellene tenni. A tanfolyam minden egyes tárgyra egy tanárt kívánna (francia és latin, görög, történelem, filozófia, élő nyelvek). A középiskolák ne törekedjenek elégtelen eszközökkel az egyetemi karok szerepét betölteni. A kar indítványa nagyon jellemző a francia középiskolák és főiskolák kölcsönös viszonyára.

Blondel R. a Sorbonne-on szervezett «Bureau municipal de renseignements» évi jelentését közli az 1905. évről. A látogatók száma dec. 1-ig 7925 és így a múlt évi jelentésben említett kibővítésre nagy szükség volt. A külföldi látogatók közt a legtöbb orosz volt. A hivatal egy füzetet is adott ki és terjesztett a külföldön, amelyben a francia közoktatásra vonatkozó adatok találhatóak. A legutóbbi évről közölt jelentés ismertetése után (Magy. Pæd. 1906 ápr. száma), a hasznos intézményt Párisban megforduló egyetemi hallgatóink vagy tanáraink figyelmébe ajánljuk.

Karl Lajos.

KÖNYVÉSZET.

A magyar pædagogiai irodalom 1905-ben.

A tudományos irodalom s vele együtt a hírlapirodalom hazánkban 'évről-évre oly mértékben fejlődik, hogy az abban való tájékozódásra a könyvészet nem nélkülözhető. Ha valaki egy kérdéssel foglalkozni akar, első feladata: hogy tájékozást szerezzen arról, vajjon van-e már tárgyának irodalma? Foglalkoztak-e már mások is az illető tárggyal? Mit írtak róla? Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha a művek címeit, vagy a hírlapokban megjelent dolgozatokat rendszeresen egybegyűjtjük. Nem kevésbbé szükséges ez a pædagogia széles mezején. A múlt évi statisztikai kimutatás szerint hazánkban 400-nál több hírlap és folyóirat jelent meg, melyek közül mintegy 50 a pædagiának van szentelve.

E gondolat lebegett a Pædagogiai Társaság elnöksége előtt, midőn a múlt évben a társaság elnökének indítványára elhatározta oly évi repertorium vagy könyvészet összeállítását, mely a pædagiára vonatkozó irodalmat felölelje. E munka elkészítésével a társaság engem bízott meg. Készséggel teszek eleget e megbízásnak s alább nyujtom a pædagogiai irodalom 1905-iki könyvészetét.